

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2015 m. kovo 13 d.

Šalies ūkio perspektyvą veikia labai pasikeitusi tarptautinė ekonominė aplinka. Gerokai kritusios energijos žaliavų kainos ir tebetvyranti geopolitinė įtampa lemia ekonominės padėties blogėjimą Rusijoje. Jau 2013–2014 m. šioje valstybėje mažėjo investicijos, o vartojimas augo vis lėčiau. Numatoma, kad šiemet vidaus paklausa Rusijoje irgi mažės, vadinasi, gerokai mažės ir importas. Importo prekių paklausą ribos ir silpnėsis Rusijos rublio kursas, ypač jo vertė krito 2014 m. pabaigoje. Prastesnė Rusijos ūkio būklė turės poveikio ir prekybos bei finansiniais ryšiais su Rusija susijusių šalių, ypač Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (NVS) narių, ūkiams. Neigiamai bus paveikta ir Lietuvai svarbių prekybos partnerių, tokių kaip Estija, Latvija, Lenkija ar Baltarusija, ekonominė raida.

Lietuvos ir Rusijos prekybos ryšiai yra pasikeitę, tačiau svarbūs. Praėjusių metų rugpjūčio mėn. Rusijos įvesti prekybos maisto produktais apribojimai yra taikomi maždaug 4 proc. viso Lietuvos prekių eksporto, įskaitant ir reeksportuojamas prekes. Dėl jų maisto produktų eksportas į Rusiją, palyginti su eksporto apimtimi, buvusia prieš pradėdant taikyti apribojimus, sumažėjo daugiau nei du kartus. Tačiau kitų prekių (ne maisto produktų) eksportas į Rusiją ne sumažėjo, o net padidėjo. Per pusmetį prekių eksporto į Rusiją dalis sumenko gana nedaug: praėjusių metų viduryje prekių eksportas į Rusiją sudarė apie 22, o metų pabaigoje – apie 19 procentų viso prekių eksporto. Tiesa, kaip ir anksčiau, didžiąją dalį eksporto į Rusiją sudaro reeksportuojamos prekės. Jų eksportas kuria mažiau pridėtinės vertės nei prekių, gaminamų Lietuvoje, eksportas.

Lietuvos eksporto raida priklausys ne tik nuo užsienio paklausos pokyčių, bet ir nuo eksportuotojų gebėjimo rasti naujų rinkų. Ėmus taikyti maisto produktų eksporto į Rusiją apribojimus, Lietuvos gamintojai šį sumažėjimą iš dalies kompensavo daugiau eksportuodami į kitas valstybes, pavyzdžiui, Europos Sąjungos (ES), NVS šalis. Persiorientuoti į kitas rinkas nėra lengva. Prastėjant ekonominei padėčiai Rusijoje, naujų rinkų ypač sunku būtų rasti transporto paslaugų teikėjams, aktyviai prisidedantiems prie prekių reeksporto. Į Rusiją vežami kroviniai sudaro maždaug penktadalį (tonkilometrais) visų Lietuvos vežėjų tarptautiniais maršrutais pervežamų krovinių. Veiklą perorientuoti būtų sudėtinga ir sandėliavimo paslaugų teikėjams, nes šios paslaugos yra labai susijusios su prekių pervežimo veikla.

Pasikeitusi tarptautinė ekonominė aplinka nesustabdys Lietuvos ūkio plėtros, tikimasi ir tolesnio nuoseklaus augimo. Ekonominės raidos perspektyvos pablogėjo tik Rusijoje ir kitose Rytų šalyse. Euro zonos šalių ir visos ES ūkio plėtros perspektyvos nėra prastesnės, nei tikėtasi. Numatoma, kad užsienio paklausa pamažu didės, taigi turėtų didėti ir eksportas. Didėsiantis eksportas bus svarbus investicijas skatinantis veiksnys: kylant eksportui, kils poreikis didinti gamybos pajėgumus. Ir dabar didelė dalis pajėgumų panaudojama, jų panaudojimo lygis kyla. Kaip ir iki šiol, prie ūkio plėtros reikšmingai turėtų prisidėti privatus vartojimas. Tai numatyti leidžia pagerėjusi padėtis darbo rinkoje, daug padidėjęs užimtumas, iš dalies dėl to kylantis darbo užmokestis. Palankiai vartojimą turėtų veikti ir kainų raida. Numatoma, kad šiemet kainos vartotojams nekils. Prognozuojamas Lietuvos ekonomikos augimas 2015 m. – 2,7 procento. Augimo prognozė mažesnė, palyginti su ankstesne, nes numatoma mažiau palanki eksportuojančio Lietuvos ekonomikos sektoriaus raida. Vėlesniu laikotarpiu – 2016 m. – šalies ūkio augimo tempas turėtų padidėti, nes turėtų pagyvėti ir prekybos partnerių ekonominė plėtra.

Vartotojų kainų pokyčius paskutiniu metu daugiausia lemia energijos žaliavų kainų kritimas. Naftos gavybai esant gausiai, o paklausai augant mažiau, naftos kaina per pastaruosius kelis mėnesius sumažėjo trečdaliu. Dėl to bemaž šeštadaliu Lietuvoje krito degalų kainos. Kainos, neįskaitant energijos, kyla nedaug. Tam įtakos turi vartotojams palankios tendencijos pasaulinėse maisto žaliavų rinkose ir krintančios importo (ne tik importuojamų energijos žaliavų ir jų produktų) kainos. Panašios į dabartinę kainų raidos tikimasi ir artimiausioje ateityje. Kadangi naftos kaina labai nukrito, numatoma, kad vidutinė metinė infliacija Lietuvoje šiemet bus neigiama (–0,3 proc.). Tiesa, jei naftos kaina netikėtai daug pakiltų, infliacija būtų gerokai didesnė. Kita vertus, yra veiksnių, dėl kurių infliacija gali būti mažesnė, nei šiuo metu numatoma: gali sumažėti įvairių energijos produktų, pavyzdžiui, šilumos energijos, gamtinių dujų, kainos, nes jos yra susijusios su ankstesniais naftos kainos pasikeitimais; naftos kainos kritys turės poveikio ir kitų produktų, kurių gamybai svarbios energijos žaliavos, kainoms.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2014–2016 m.

	2015 m. kovo mėn. prognozė ^a			2014 m. gruodžio mėn. prognozė		
	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	0,2	-0,3	1,6	0,3	0,9	-
BVP defliatorius ^c	0,8	0,1	1,5	0,9	1,5	-
Darbo užmokestis	4,9	4,9	4,9	4,5	5,1	-
Importo defliatorius ^c	-2,8	-4,0	0,8	-2,5	-0,3	-
Eksporto defliatorius ^c	-2,8	-3,6	0,2	-3,6	-0,6	-
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	2,9	2,7	3,5	2,9	3,1	-
Privataus vartojimo išlaidos ^c	4,7	3,4	4,0	4,7	3,6	-
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	1,2	1,2	1,2	1,2	1,5	-
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	8,1	3,0	4,0	8,4	3,1	-
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	3,7	3,8	5,0	3,4	4,4	-
Prekių ir paslaugų importas ^c	4,9	4,0	5,3	3,7	4,4	-
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	10,7	9,9	9,2	10,6	9,7	-
Užimtųjų skaičius ^d (% , pokytis per metus)	2,0	0,6	0,5	1,9	0,6	-
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	0,2	0,2	-0,5	0,0	-0,2	-
Einamosios sąskaitos balansas	0,0	0,0	-1,4	0,7	0,2	-
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	2,9	3,1	0,4	3,7	3,0	-

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2015 m. vasario 13 d.

^b Prognozė

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją